

Короткий звіт щодо проведеного аналізу фітосанітарного ризику (АФР) шкідливого організму *Agrilus planipennis* Fairmair.

Цей звіт представляє узагальнені результати і основні складові аналізу ступеню фітосанітарного ризику (далі АФР), який був, проведений по відношенню до шкідливого організму, відповідно до «Положення щодо здійснення аналізу ризиків для розробки та/або перегляду фітосанітарних заходів» затвердженого Наказом Мінагрополітики України від 11.06.2012 р., №339, а також міжнародних стандартів: EPPO Standard PP 5/3(1) «Схема аналізу ступеню ризику шкідливого організму», IPPC Standards: ISPM 2 «Структура аналізу фітосанітарного ризику», ISPM 11 «Аналіз фітосанітарного ризику для карантинних шкідливих організмів», ISPM 21 «Аналіз фітосанітарного ризику для регульованих не карантинних шкідливих організмів».

Шкідливий організм (ШО):	<i>Agrilus planipennis</i> Fairmair. – ясенева (смарагдова) вузькотіла златка
Зона АФР:	Україна (вся країна)
Експерти:	Робоча група щодо реалізації державної політики у сфері карантину рослин в частині проведення аналізу фітосанітарного ризику, затверджена наказом Держпродспоживслужби від 28.03.2017 року, № 213 «Про створення робочих груп».
Дата:	Травень-жовтень 2018

Стадія 1: Підготовчий етап (ініціювання)

Причина проведення АФР:	для На виконання статті 25 Закону України «Про карантин рослин», з метою поновлення Переліку регульованих шкідливих організмів, відповідно до змін, які відбулись у переліках А-1 та А-2 Європейської та Середземноморської організації захисту рослин (ЄОЗР).
Таксономічна позиція ШО:	Царство: <i>Animalia</i> - Тварини Тип: <i>Arthropoda</i> - Членистоногі Підтип: <i>Hexapoda</i> - Шестиногі Клас: <i>Insecta</i> - Комахи Порядок: <i>Coleoptera</i> - Твердокрили Родина: <i>Buprestidae</i> - Златки Рід: <i>Agrilus</i> - Вузькотілі златки Вид: <i>Agrilus planipennis</i> Fairmaire (1888) - ясенева (смарагдова) вузькотіла златка
Синоніми:	<i>Agrilus feretrius</i> Obenberger (1936), <i>Agrilus marcopoli</i> Obenberger (1930), <i>Agrilus marcopoli ulmi</i> Kurosawa (1956)
Загальноживані назви:	emerald ash borer (English) agrile du frêne (French) ясеневая изумрудная узкотелая златка (Russian) ясенева (смарагдова) вузькотіла златка (Ukrainian)

Стадія 2: Оцінка фітосанітарного ризику, який становить потенційний карантинний організм

Розділ А

Категоризація шкідливих організмів

Виявлення діагностика ШО:	та Морфологічний опис <i>A. planipennis</i>: <u>Яйця</u> овальної форми, 1 x 0.6 мм, ясно-жовтого кольору, перед відродженням личинок набувають коричнево-жовтого кольору.
----------------------------------	--

Личинка. Дорослі личинки *A. planipennis* 26-32 мм завдовжки, вершкового-білого кольору. Тіло плоске і широке.

Лялечка *A. planipennis* 10-14 мм завдовжки, вершкового-білого кольору.

Імаго *A. planipennis* 8,5-14 мм завдовжки і 3,1-3,4 мм завширшки. Тіло вузьке і видовжене, клиновидне, яскраве металеве синьо-зеленого кольору.

Симптоми пошкодження *A. planipennis*:

- D-подібні льотні отвори імаго на корі;
- заповнені коричневою тирсою личинкові галереї характерні для роду *Agrilus* в камбії;
- вертикальні розтріскування кори 5-10 см завдовжки, вище личинкових галерей;
- на деревах зів'яле і пожовкле листя, передчасне опадання листя, засохлі гілки, пригніченість і загибель дерев.

Симптоми пошкодження, морфологічні ознаки *A. planipennis* представлені в Додатку 1.

Виявлення *A. planipennis*:

Всі життєві стадії (крім дорослих) ведуть прихований спосіб життя (яйця в тріщинах кори, личинки, лялечки пупарії, молоді жуки в корі або заболоні), що ускладнює їх виявлення. Заражені дерева не дають чітких симптомів, поки вони не будуть атаковані сильніше. Симптоми можуть бути помітними через 2-3 роки після першого заселення, особливо якщо початок зараження відбувається у верхній частині дерева.

Методи виявлення:

- **Відлов на пастки** (Клейкі пастки з атрактантами. Пастки слід розміщувати на ясенах. Привабливі кольори - фіолетовий і світлий відтінок зеленого кольору. Ці кольори є основними, що використовуються в сучасній практиці.
- **Ловчі дерева.**
- **Збір гілок і дерев.**
- **Візуальний огляд** (Ознаки та симптоми інвазії, описані вище, можуть спостерігатися, але не помітні на ранніх стадіях колонізації. Візуальне обстеження є найбільш ефективним після 3-4 років протягом яких дерева були заражені. Серпантиноподібні (S-подібні) личинкові галереї є типовими для видів роду *Agrilus*, їх можна побачити при видаленні кори. Є декілька видів златок (у тому числі *Agrilus* spp.), які заражають ясен у регіоні АФР, але вони зустрічаються рідко. Отже, якщо в зоні АФР спостерігаються галереї, подібні до *Agrilus* та D-подібні льотні отвори, то слід підозрювати наявність *A. planipennis*).

Чи є ШО переносником інших ШО?

Ні.

Чи потрібен переносник для проникнення/розповсюдження ШО?

Ні.

Регулюючий статус ШО:

A. planipennis входить до списків регульованих шкідливих організмів:

- ЄОЗР (Список А-2 «Список шкідливих організмів, рекомендованих для регулювання»);
- ЄС (DIRECTIVE 2000/29/EC on protective measures against the introduction into the Community of organisms harmful to plants or plant products and against their spread within the Community (ДОДАТОК I, Частина А «Шкідливі організми, ввезення і поширення яких забороняється в усіх державах-членах ЄС»), Розділ

І «Шкідливі організми, які не зустрічаються в будь-якій частині ЄС і які відносяться до всього ЄС»);

- Швейцарії (список 1A1a) ;
- Туреччини (REGULATION ON PLANT QUARANTINE ANNEX –1);
- Євразійської Економічної Комісії (Рішення Ради ЄЕК від 30.11.2016, №157).

A. planipennis зареєстрований як регульований шкідливий організм для Канади, Чилі (як *Agrius* spp.), Ямайки, Перу та США.

Географічне поширення:

Америка: Канада, США;
Азія: Китай, Японія, Корея (Північна, Південна), Монголія, Тайвань, Росія (Далекий Схід);
Європа: Росія (центральна, південна частини) див. Додаток 2.

Всі види рослин-господарів (наявність рослин в зоні АФР):

головні - *Fraxinus americana*, *F. angustifolia*, *F. chinensis*, *F. excelsior*, *F. japonica*, *F. lanuginosa*, *F. nigra*, *F. ornus*, *F. pennsylvanica*, *F. quadrangulata*, *F. rhynchophylla*, *F. uhdei*, *F. velutina*;
другорядні - *Fraxinus* sp., *Fraxinus mandshurica*;
випадкові (несуттєве пошкодження) - *Chionanthus virginicus*, *Juglans ailanthifolia*, *J. mandshurica*, *Pterocarya rhoifolia*, *Ulmus davidiana*.

З перелічених рослин-господарів, в зоні АФР ростуть наступні види: *F. americana*, *F. angustifolia*, *F. excelsior*, *F. ornus*, *F. pennsylvanica*, та інші види роду ясен (*Fraxinus* sp.)

Крім того, зустрічаються в зоні АФР і сніговець віргінський (*Chionanthus virginicus*), горіх маньчжурський (*Juglans mandshurica*).

Розділ Б

Оцінка вірогідності проникнення

Шляхи проникнення ШО:

A. planipennis може знаходитись приховано в деревині і виробках з неї (включаючи товарну деревину, дерев'яний пакувальний матеріал, щепу, дрова) на якій знаходиться кора, і в рослинах (включаючи карликові дерева в горщиках та гілки), які переміщуються при міжнародній торгівлі.

За ступенем зменшення ризику, головні шляхи для проникнення *A. planipennis* можуть бути:

1. Деревина з корою або без неї видів - господарів з країн поширення шкідника (кругла деревина, деревина з корою і без кори, дрова).
2. Рослини для посадки та щеплення видів - господарів з країн поширення шкідника, включаючи карликові дерева в горщиках (саджанці для озеленення, закладання лісопосадок, декоративні, бонсаї) з країн, де поширений шкідливий організм.
3. Дерев'яний пакувальний матеріал з деревини рослин-господарів з країн, де поширений шкідливий організм (вкл. підстилковий матеріал, матеріал для кріплення вантажу, наповнювач).
4. Відходи деревини, з країн, де поширений шкідливий організм (дерев'яні шматки, що накопичуються в деревообробній промисловості, але не згадані в спеціальних кодах, більші за розміром, ніж тріски (напр. куби, 5 см або 10 см завтовшки і завширшки) (ЄОКЗР, 2011).
5. Переміщення людей автошляхами - подорожі, туризм (проникнення з європейської частини Росії).
6. Природне розповсюдження (проникнення) з країн, де поширений шкідливий організм (проникнення з європейської частини Росії).
7. Уламки (тріски) листяних порід деревини, з країн, де поширений шкідливий організм (в основному таким товаром є деревна стружка (тріски) з твердих порід деревини, яку імпортують для целюлозних заводів, виробництва

енергії, виробництва ДВП або як мульча).

8. Кора і вироби з кори рослин-господарів з країн, де поширений шкідливий організм.

9. Меблі та інші предмети, виготовлені з необробленої деревини рослин-господарів з країн, де поширений шкідливий організм.

10. Зрізані гілки рослин-господарів з країн, де поширений шкідливий організм.

11. Перевезення ентомологічних колекцій.

Ці шляхи проникнення *A. planipennis* мають не рівноцінне значення. Для зони АФР (Україна) найбільш важливими є перші 3 вказаних вище шляхів, з якими пов'язана середня чи висока вірогідність проникнення ШО при середній чи низькій невизначеності, і які будуть розглянуті детально.

1. Деревина з корою або без неї видів - господарів з країн поширення ШО (кругла деревина, деревина з корою і без кори, дрова):

Вірогідність проникнення – середня;

Рівень невизначеності – середній.

2. Рослини для посадки та щеплення видів - господарів з країн поширення ШО, включаючи карликові дерева в горщиках (саджанці для озеленення, закладання лісопосадок, декоративні, бонсаї):

Вірогідність проникнення – середня;

Рівень невизначеності – низький.

3. Дерев'яний пакувальний матеріал з деревини рослин-господарів з країн, де поширений ШО (вк. підстилковий матеріал, матеріал для кріплення вантажу, наповнювач):

Вірогідність проникнення – від середньої – до високої;

Рівень невизначеності – від середнього – до низького.

Дерев'яний пакувальний матеріал постійно супроводжує різноманітні товари, в т.ч. з країн розповсюдження ясеневі златки. Перевезення відбуваються круглий рік, тому проникненню шкідника можуть сприяти перевезення необробленого пакувального матеріалу

У випадку завезення необробленої деревини/виробів з неї чи пакувального матеріалу з корою (залишками кори) цілком ймовірно потрапляння *A. planipennis* до зони АФР в стадії личинки або лялечки, які знаходяться приховано під корою.

Довідка: на сьогодні немає даних про те, чи використовується деревина Fraxinus, Juglans, Pterocarya або Ulmus для виробництва дерев'яного пакувального матеріалу (як в світі так і в Україні). Однак у Північній Америці підозрюється, що саме дерев'яний пакувальний матеріал став джерелом занесення *A. planipennis* до США та Канади (вперше зареєстровано в 2002 р., Naack et al., 2002).

Інші шляхи проникнення *A. planipennis*.

4. Відходи деревини, з країн, де поширений шкідливий організм (дерев'яні шматки, що

Вірогідність проникнення – середня (лише у випадку наявності значних обсягів імпортованих відходів від деревини, що використовуються на енергетичні цілі), в інших випадках - незначний;

Рівень невизначеності – середній.

накопичуються в
деревообробній
промисловості, але не
згадані в спеціальних
кодах, більші за
розміром, ніж тріски
(напр. куби, 5 см або 10
см завтовшки і
завширшки) (СОКЗР,
2011):

**Вірогідність проникнення – незначна;
Рівень невизначеності – середній.**

5. Переміщення
людей
автошляхами -
подорожі, туризм
(проникнення з
європейської частини
Росії):

**Вірогідність проникнення – незначна;
Рівень невизначеності – середній.**

6. Природне
розповсюдження
(проникнення) з
країн, де
поширений
шкідливий
організм
(проникнення з
європейської частини
Росії):

**Вірогідність проникнення – незначна/середня;
Рівень невизначеності – середній.**

7. Уламки (тріски)
листяних порід
деревини, з країн,
де поширений
шкідливий
організм (в
основному таким
товаром є деревна
стружка (тріски) з
твердих порід
деревини, яку
імпортують для
целюлозних заводів,
виробництва енергії,
виробництва ДВП або
як мульча):

**Вірогідність проникнення – незначна;
Рівень невизначеності – середній.**

8. Кора і вироби з
кори рослин-
господарів з країн,
де поширений
шкідливий
організм:

**Вірогідність проникнення – незначна;
Рівень невизначеності – середній.**

9. Меблі та інші
предмети,
виготовлені з
необробленої

деревини рослин-
господарів з країн,
де поширений
шкідливий
організм:

Вірогідність проникнення – *незначна*;
Рівень невизначеності – *середній*.

10. Зрізані гілки
рослин-господарів
з країн, де
поширений
шкідливий
організм:

Вірогідність проникнення – *дуже незначна*;
Рівень невизначеності – *низький*.

11. Перевезення
ентомологічних
колекцій:

Вірогідність проникнення – *дуже незначна*;
Рівень невизначеності – *низький*.

**Загальна
вірогідність
проникнення
ШО:**   **Середня**

**Рівень
невизначеності:**   **Середній**

Розділ В

Оцінка вірогідності акліматизації (укорінення)

**Наявність
рослин-
господарів в зоні
АФР:**

Насадження ясена на території України займають площі понад 153 тис. га. З них понад 85% (131 тис. га) – це ліси із ясена звичайного (високого) (*Fraxinus excelsior*). Решта площ заняті інтродукованими видами такими як *F. americana* *F. pennsylvanica* *F. angustifolia* та ін. Ясен білоцвітий (*F. ornus*) росте лише в Карпатському біосферному заповіднику (масив «Чорна Гора»), на території Закарпатської області. Його занесено до Червоної книги України.

Найбільші площі лісів з перевагою у складі деревостану ясена звичайного є на території таких областей: Вінницької (понад 14 тис. га), Сумської (12,8 тис. га), Луганської (12,3 тис. га), Кіровоградської (11,9 тис. га), Черкаської (11,5 тис. га). Досить не великі площі насаджень ясену є в південному регіоні – Херсонській, Миколаївській, Запорізькій областях; в Карпатах – Чернівецька та Івано-Франківська області; на Поліссі – Волинській і Рівненській областях.

див. Додаток 3

**Кліматичні умови
в зоні АФР:**

Відповідно до однієї з найпоширеніших класифікацій клімату – класифікації Коппена (The climate classification of Köppen-Geiger) в зоні АФР вологий континентальний клімат. Такий тип клімату спостерігається в багатьох країнах – сучасного поширення *A. planipennis* (окремі штати США та Канади, Росія, північ Китаю та ін.). Низькі температури не є стримуючи фактором для шкідника про що свідчить його поширення в центральній Росії, на півночі США та в Канаді. Поширення златки в першу чергу буде залежати від наявності рослин-господарів ніж від кліматичних умов так як більшу частину свого життєвого циклу комахи проводять захищено, всередині стовбура (під корою).

див. Додаток 4

Біологічні особливості, що можуть впливати на здатність акліматизації: *A. planipennis*, при адаптації до умов навколишнього середовища та нових рослин-господарів може мати більш тривалий життєвий цикл. Також вид має помірну плодючість, кожна самка відкладає 68-90 яєць, це вказує на те, що розповсюдження імаго можливе на невеликих дистанціях, там, де є достатня кількість кормових дерев (ясенів), що може сприяти акліматизації (укоріненню) навіть при одиночних занесеннях (інтродукції).

Загальна вірогідність акліматизації (укорінення) ШО: **Висока**

Рівень невизначеності: **Низький**

Розділ В

Оцінка вірогідності розповсюдження в зоні АФР

Здатність ШО до природного розповсюдження в зоні АФР: *A. planipennis* – дуже добре літає. Імаго, зазвичай, літають у межах вогнищ на 8-12-метрів, однак можливі і перельоти на великі відстані - більше одного кілометра. Проте, коли ясени доступні в достатній кількості, розповсюдження шкідника буде мінімальним, і більшість імаго летітимуть на відстань до 100 м.

Здатність ШО до розповсюдження в зоні АФР за допомогою людини: *A. planilipennis* є рідним у Східній Азії. У 2002 році вид був завезений в Північну Америку, ймовірно, з дерев'яним пакувальним матеріалом або іншими вироби з деревини через порт Детройт. Златка зараз розповсюджена локально у багатьох штатах США, Канаді (Онтаріо та Квебек) та швидко розширюється. У 2007 році про *A. planilipennis* було офіційно повідомлено з регіону Москви, Росія.

В межах Північної Америки спостерігались різні шляхи поширення шкідника на коротких або довгих відстанях: особливо з саджанцями, колодами з корою та дровами. Також можуть сприяти поширенню переміщення товарів і людей з автотранспортом.

Загальна оцінка здатності ШО до розповсюдження та очікуване розповсюдження в зоні АФР: Розповсюдження *A. planilipennis* на великих відстанях відбувається за допомогою переміщень рослин, деревини та виробів з неї (включаючи деревину, дерев'яний пакувальний матеріал, дерев'яну стружку та дрова), що містять кору, що використовуються у місцевій та міжнародній торгівлі.

В цілому, є висока вірогідність розповсюдження златки в регіонах природного поширення ясену, а також в місцевостях де його використовують в якості озеленення в міських парках і скверах.

Регіони, які є найбільш вразливими і, ймовірно, можуть бути заражені і де є природні насадження ясену: *Закарпатська, Вінницька, Сумська, Луганська, Кіровоградська, Черкаська, Херсонська, Миколаївська, Запорізька, Чернівецька, Івано-Франківська, Волинська, Рівненська області.*

Загальна вірогідність розповсюдження ШО в зоні АФР: **Висока**

Рівень
невизначеності: Низький

Величина
очікуваного
розповсюдження
ШО в зоні АФР: Середня

Рівень
невизначеності: Середній

Розділ В

Оцінка можливих економічних втрат (збитків) в зоні АФР

Збитки від ШО в поточному регіоні розповсюдження: *A. planipennis* викликає серйозні прямі збитки шляхом спричинення загибелі ясенів, в результаті чого виробники зазнають втрат внаслідок зменшення прибутків при продажі деревини та виробів з неї.

Збитки від загибелі дерев.

Повідомляється про вплив на всі ясени (*Fraxinus* spp.), без розподілу на види, у сучасному діапазоні поширення ясеневої златки. Вогнища *A. planilipennis* знищили дерева в європейській частині Росії і спричинили смертність північноамериканських видів *Fraxinus*, висаджених на Далекому Сході Росії та в Китаї.

Досить багато є інформації про розміри збитків, завданих ясеневною златкою з країн Північної Америки.

У лісах штату Огайо, штат Мічиган і Пенсильванія, смертність ясенів в досліджуваних районах досягла майже 100% незалежно від щільності, розміру дерев, навколишнього середовища або видової різноманітності ясенів. Подібні рівні смертності дерев - майже 100% спостерігались в Онтаріо (Канада). Тут з початку зараження – до кінця 2011 року загинуло близько 63 тис. га ділянок дерев і лісових територій (Scarr et al., 2012).

Загалом у США витрати на компенсацію втрати дерев для ясенів у лісах та міських насадженнях оцінювалися у 282 млрд. дол. США та 20-60 млрд. дол. США відповідно (Poland and McCullough, 2006).

У Канаді, кошторис витрат на видалення та заміну дерев становитиме 195-868 млн. Євро (265-1177 млн. Канадських доларів) в залежності від розповсюдження та застосування обробок протягом 30 років.

Вплив на навколишнє середовище.

В Північній Америці зараження ясенів в містах (окремі ділянки ясенів в парках та інших лісових угрупованнях) і в лісах спричинило загибель десятків мільйонів дерев. Довгостроковий екологічний вплив цієї загибелі безперечно буде дуже високим.

Загибель дерев у прибережних середовищах, ймовірно, вплине на якість води, що призведе до збільшення стоку мінеральних та забруднюючих речовин, а також до збільшення надходження органічних речовин у водні об'єкти.

При зміні складу дерев в лісах, ймовірно, відбудеться і зменшення біорізноманіття.

Соціальні наслідки

Дослідники відзначають збільшення смертності людей, що страждають на захворювання серцево-судинної системи та нижніх відділів дихальних шляхів у округах, що заражені смарагдовою златкою у США (Donovan et al. (2013). *A. planilipennis* загрожує традиціям американських індіанців, які покладаються на

Загальна величина впливу (збитків) від ШО в поточному регіоні розповсюдження: **Висока**

використання ясенів для багатьох цілей (Willow, 2011; EABINFO, 2012). Широке поширення златки також вплинуло на звичайний спосіб використання дров в районах відпочинку в Північній Америці через обмеження для перевезення дров в регульовану зону та з неї.

Рівень невизначеності: **Низький**

Потенційний вплив (збитки) від ШО в зоні АФР (регіон потенційного розповсюдження):

A. planipennis скоріше за все матиме суттєві прямі економічні втрати, вплив на навколишнє середовище та соціальний вплив, викликаючи високу смертність ясенів в зоні АФР в природних ландшафтних насадженнях, розсадниках, міських районах та лісах. Якщо комаха потрапить в зону АФА та акліматизується, очікується, що вплив буде подібний до того, який є в європейській частині Росії або в Північній Америці.

Прямий вплив → загибель дерев: високий.

Ймовірно, що шкідливий організм спричинить загибель ясенів (високу смертність) в усьому регіоні АФР разом із величезними економічними втратами. Найбільші втрати очікуються у Вінницькій, Сумській, Луганській, Кіровоградській, Черкаській, Херсонській, Миколаївській, Запорізькій, Чернівецькій, Івано-Франківській, Волинській і Рівненській областях.

Вплив на навколишнє середовище: високий.

Крім впливу на навколишнє середовище, згаданого вище (напр. біологічне різноманіття, зміни в екосистемах) *A. planilipennis* збільшить навантаження в насадженнях, уражених некрозом. Уражуватиме як місцеві види ясену, так і нові види.

Ясени часто використовуються в ризикових зонах (напр. прибережні, гірські) для попередження ерозій ґрунту чи повеней. Ці зони будуть вразливими. Застосування інсектицидів також може негативно впливати на навколишнє середовище.

Ясен має велике значення для лісомеліорації. Він рекомендується як одна з головних порід для полезахисних насаджень. У степу його рекомендують вирощувати на більш зволжених місцях, верхів'ях балок, в западинах у суміші з іншими породами і чагарниками, які добре притінують ґрунт і не допускають його задерніння.

Знищення заражених дерев в лісах може вплинути на функціонування пов'язаних з ними живих організмів.

Соціальний вплив: локально високий.

Найбільшої шкоди *A. planilipennis* завдасть в зонах відпочинку, таких як парки і ліси в яких переважають насадження ясену. Уражені дерева потрібно буде видалити, що вплине на естетичну привабливість певних туристичних зон. Також, якщо дерева використовуються для затінення будинків в житловому секторі, їх видалення призведе до зменшення естетики та підвищення витрат на кондиціонування.

Крім цього, занесення *A. planilipennis* спричинить втрати в деревообробній промисловості

Втрати, які можуть бути завдані занесенням *A. planilipennis* (крім вказаних вище):

- Загальні витрати: нагляд та моніторинг, заходи з локалізації та ліквідації.
- У лісах можуть бути додаткові витрати пов'язані зі спостереженням за шкідниками (включаючи відбір зразків), видаленням та знищенням заражених дерев або їх обробкою, де це можливо, та можливі фітосанітарні заходи

(обмеження), що застосовуються до деревини для експорту спеціально по відношенню до *A. planipennis*.

- У розсадниках: заходи контролю, знищення заражених дерев, втрата ринків збуту саджанців, витрати на перехід до вирощування альтернативних видів.
- У ландшафтних насадження та садах: додаткові витрати на спостереження, видалення заражених дерев та знищення, витрати, по'язані вартістю заміни дерев.
- Можлива втрата експортних ринків (в основному по виробках з деревини ясеня).
- Витрати на дослідження: природні вороги, біологічні агенти, пестициди, чутливість до різних видів рослин-господарів.
- Розведення та випуск природних ворогів (включаючи оцінку ризику перед випуском).
- Інформаційна підтримка та просвітницька кампанія для забезпечення співпраці з громадськістю, розробка та затвердження широкомасштабних програм з ліквідації чи запобігання поширення *A. planipennis*.

Загальна величина впливу (збитків) від ШО у регіоні потенційного розповсюдження (зона АФР): **Висока**

Рівень невизначеності: **Низький**

Визначення території в зоні АФР, знаходиться під загрозою: Регіони, які є найбільш вразливими і, ймовірно, можуть бути заражені і де є природні насадження ясеню: *Закарпатська, Вінницька, Сумська, Луганська, Кіровоградська, Черкаська, Херсонська, Миколаївська, Запорізька, Чернівецька, Івано-Франківська, Волинська, Рівненська області*. Однак інші місцевості зони АФР також знаходяться під загрозою.

Загальна оцінка ризику ШО: Вірогідність проникнення вважається середньою, ймовірність акліматизації ШО висока. Якщо його буде занесено з товарами чи він самостійно проникне в зону АФР він, ймовірно, спричинить значні втрати та вплив на навколишнє середовище, а також деякі соціальні наслідки. Розповсюдження на великі відстані відбуватиметься антропогенно (за допомогою людей), хоча природне поширення також відбудеться, але повільніше. Величина потенційного розповсюдження *A. planipennis* в зоні АФР середня.

ПІДСУМКИ АФР: **Сума головних факторів, які впливають на прийняття ризику для цього ШО:**

- Цей ШО походить з країн з подібними до регіону АФР кліматичними умовами і може легко поширитись по більшій частині регіону АФР;
- ШО може завдати серйозні економічні збитки з низькими можливостями для контролю шкідника;
- ШО шкодить багатьом видам лісових і декоративних дерев, які важливі в регіоні АФР;
- Вірогідність проникнення – **середня**;
- Вірогідність акліматизації – **висока**;
- Вірогідність розповсюдження – **висока** (з **середньою** величиною розповсюдження);
- Потенційний вплив на економіку (величина збитків) – **високий**.

**ЗАКЛЮЧНИЙ
ВИСНОВОК:**

Регіони, які є найбільш вразливими і, ймовірно, можуть бути заражені і де є природні насадження ясену: *Закарпатська, Вінницька, Сумська, Луганська, Кіровоградська, Черкаська, Херсонська, Миколаївська, Запорізька, Чернівецька, Івано-Франківська, Волинська, Рівненська області*. Інші області також знаходяться під загрозою.

Є висока вірогідність проникнення шкідника з дерев'яним пакувальним матеріалом. Вірогідність акліматизації висока.

Його вплив в межах заселеної області особливо небезпечний в зв'язку з прямим пошкодженням лісових насаджень і декоративних дерев у містах.

A. planipennis відсутній в регіоні АФР (масштабного моніторингу території не проводилось). Можливість контролювання шкідника дуже обмежена.

З метою попередження проникнення *A. planipennis* в зону, що наражається на небезпеку необхідне застосування фітосанітарних заходів.

Agrilus planipennis Fairmair. – ясенева (смарагдова) вузькотіла златка відповідає критеріям карантинного шкідливого організму для зони АФР (України).

Вид *Agrilus planipennis* Fairmair. запропонований для включення до списку А1 національного Переліку регульованих шкідливих організмів (карантинні організми, відсутні в Україні, розділу «Комахи»).

Стадія 3: Фітосанітарні заходи, запропоновані для попередження проникнення *Agrilus planipennis* Fairmair

1. **Всі рослини-господарі повинні бути вільними від *A. planipennis*.**
2. **Імпортні товари (вантажі) з якими може проникнути *A. planipennis* повинні відповідати вимогам чинного Закону України «Про карантин рослин», ст. 36 «Вимоги до імпортованих і транзитних вантажів».**
3. **Імпортний пакувальний матеріал повинен відповідати «Фітосанітарним правилам ввезення з-за кордону, перевезення в межах країни, експорту та виробництва дерев'яного пакувального матеріалу» (затв. Наказом Мінагрополітики України № 731 від 22.12.2005), а також МСФЗ №15.**

Додатки

Додаток 1

Симптоми пошкодження, морфологічні ознаки *A. planipennis*

1.1. Галереї *A. planipennis* (Daniel A. Herms, The Ohio State University (US))

1.2. Імаго *A. planipennis* (Daniel A. Herms, The Ohio State University (US))

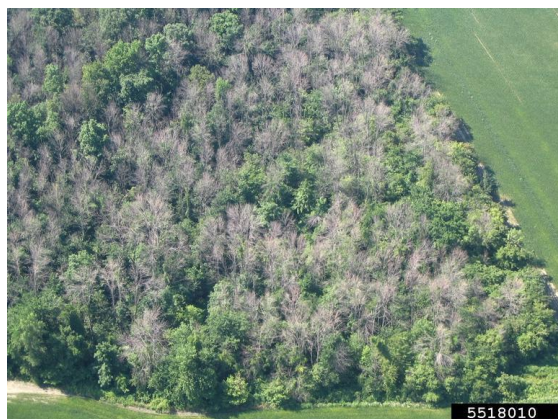
1.3. Льотний отвір *A. planipennis* (Jean-François Germain - Plant Health Laboratory, Montpellier (FR))

1.4. Личинка *A. planipennis* (D.B. Lyons, Natural Resources Canada, Canadian Forest Service, Laurentian Forestry Centre)

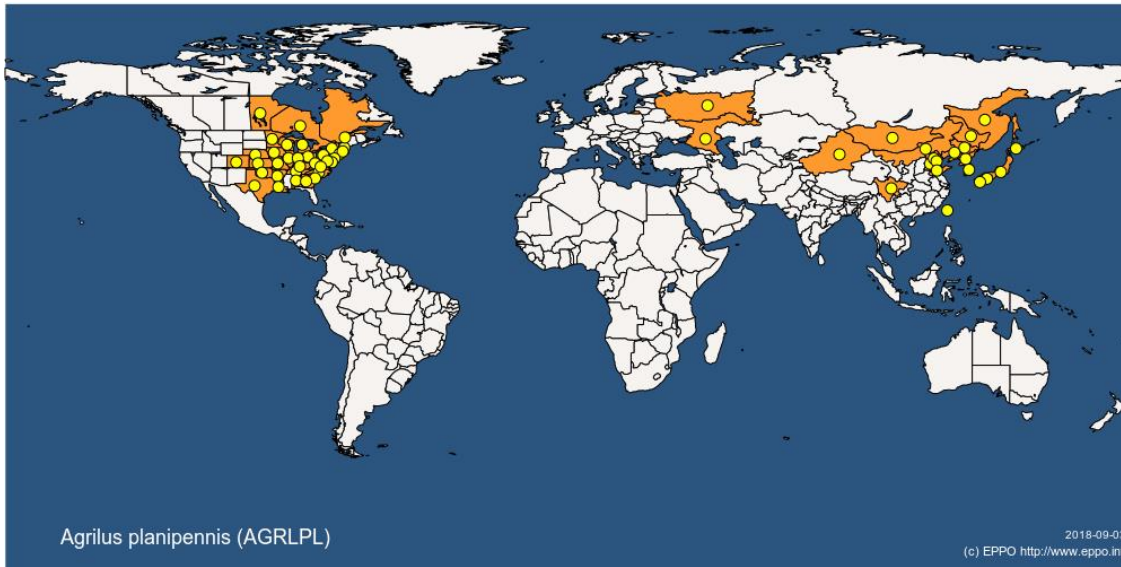
1.5. Яйця *A. planipennis* (Debbie Miller, USDA Forest Service)

1.6. Ділянка лісу, знищена *A. planipennis* (Troy Kimoto, Canadian Food Inspection Agency)

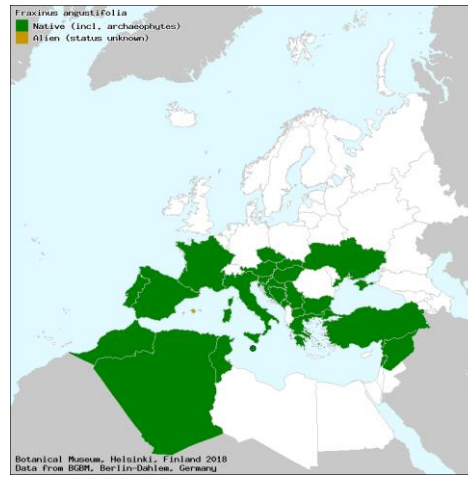
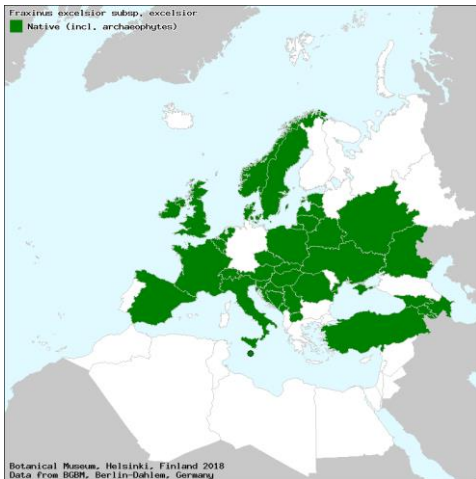
Додаток 2

Мапа розповсюдження *A. planipennis* в світі

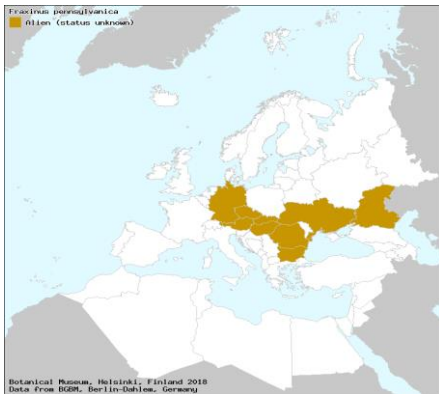

Додаток 3

Мапа розповсюдження *Fraxinus* в Європі та Середземноморському регіоні

F. excelsior

F. angustifolia

F. pennsylvanica

F. ornus

Пояснення кольорів та символів на мапах:

■ Аборигенний вид.

× ізольовані популяції.

▲ Інтродукований (ввезений) та натуралізований вид.

«The potential economic impacts of emerald ash borer (*Agrilus planipennis*) on Ohio, U.S., communities»

Sydnor, T. Davis; Bumgardner, Matthew; Todd, Andrew, Year Published – 2007, Publication: Arboriculture & Urban Forestry. 33(1):48?54.

«Proposed Release of Three Parasitoids for the Biological Control of the Emerald Ash Borer (*Agrilus planipennis*) in the Continental United States, Environmental Assessment», April 2007 (Juli Gould, United States Department of Agriculture, Plant Protection and Quarantine, Center for Plant Health Science and Technology, Otis Pest Survey, Detection, and Exclusion Laboratory).

Інтернет-джерела:

<https://gd.eppo.int/taxon/AGRLPL>

<https://www.exoticpests.gc.ca/photo/insect/agrilus09/YToyOntpOjA7czoxOToiQWdyaWxIcyBwbGFuaXB1bm5pcyI7aToxO3M6OToiRmFpcm1haXJlIjt9>

<https://www.forestryimages.org/browse/subthumb.cfm?sub=7171>

<http://www.ukrstat.gov.ua/>

<http://www.consumer.gov.ua>

www.ippc.int

<http://ww2.bgbm.org/euroPlusMed/PTaxonDetail.asp?NameId=42351&PTRefFk=8000000>

https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Fraxinus_ornus_range.svg

https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/c/cb/World_K%C3%B6ppen_Map.png

https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/9/9c/Koppen_World_Map_Dfa_Dwa_Dsa_Dfb_Dwb_Dsb.png

<https://www.cabi.org/isc/datasheet/3780>

<http://geosheep.co.ua/tools/distance?from=&to=>

https://www.nrs.fs.fed.us/disturbance/invasive_species/eab/local-resources/downloads/07-060-1%20EA.pdf

<http://www.esche-in-not.at/index.php/en/problem>

https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%AF%D1%81%D0%B5%D0%BD_%D0%B7%D0%B2%D0%B8%D1%87%D0%B0%D0%B9%D0%BD%D0%B8%D0%B9

Прийнято 12.12.2018 на засіданні Робочої групи щодо реалізації державної політики у сфері карантину рослин в частині проведення аналізу фітосанітарного ризику, затвердженої наказом Держпродспоживслужби від 28.03.2017 року, № 213 «Про створення робочих груп» (Додаток 3)